

NORGES HØYESTERETT

Den 16. februar 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00246-A, (sak nr. 2004/1753), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (kst. statsadvokat Ingrid Johansen)

mot

A (advokat Arne Meltvedt)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Flock:** Saken gjelder reaksjonsfastsettelsen – derunder spørsmålet om forvaring – ved domfellelse for voldtekt i et tilfelle hvor gjerningsmannen henimot 10 år tidligere var straffedømt for to tilfeller av voldtekt.
- (2) Gulating lagmannsrett avsa 28. oktober 2004 dom med slik domsslutning:
 - ”1. A, f. 00.00.1942 dømmes for forbrytelse mot strl. § 192, 1. ledd a., jfr. 3. ledd c., strl. § 128, 1. ledd, strl. § 257 og strl. § 328, 1. ledd sammenholdt med strl. § 62, 1. ledd og § 63, 2. ledd til en straff av fengsel i 2 – to – år og 6 – seks – måneder. Han tilkommer et fradrag på 91 – nittien – dager for utholdt varetektsarrest.
 2. Innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse plikter A å betale kr. 100.000,- – kronerettthundretusen – til B.”
- (3) Dommen ble avsagt etter domfeltes anke over Stavanger tingretts dom 15. januar 2004. Han ble da dømt til forvaring i 6 år med en minstetid på 2 år og 2 måneder.
- (4) Påtalemyndigheten har anket over lagmannsrettens reaksjonsfastsettelse til Høyesterett. Det gjøres gjeldende at domfelte burde vært idømt forvaring, og subsidiært at den utmålte fengselsstraffen er blitt for mild.
- (5) Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem når det gjelder påstanden om forvaring, men at fengselsstraffen bør utmåles noe strengere enn det lagmannsretten har gjort.

- (6) Det er forbrytelsen mot straffeloven § 192 første ledd bokstav a som er det helt dominerende forhold ved reaksjonsfastsettelsen. Voldtekten er beskrevet slik i spørsmålet til lagretten:

”Torsdag 7. mars 2002, i ---gaten 00 i Stavanger, dro han B etter håret og dyttet henne rundt i huset og/eller slåss med henne. Deretter, og mot hennes vilje, masturberte han henne og/eller førte han en eller flere fingre inn og ut av skjeden hennes.”

- (7) Fornærmede var en prostituert kvinne som var blitt oppsøkt av domfelte i sin leilighet. Det oppsto etter kort tid uenighet mellom dem. Domfelte følte seg avvist og ble uten akseptabel grunn både provosert og kraftig irritert.
- (8) Han opptrådte deretter voldelig mot fornærmede ved å ta tak i håret hennes og skyve henne ned på en seng. Han kommanderte henne til å ta av seg bukse og truse, noe hun gjorde. Under besøket anvendte domfelte ytterligere vold, blant annet da det oppsto et basketak som endte med at de begge via trappen havnet i husets første etasje. I tillegg opptrådte han truende. Han hadde med seg en tapetkniv, en korketrekker og en lighter, som han etter tur håndterte på en truende måte overfor fornærmede etter at hun hadde kledd av seg. Lagmannsretten fant således at det var grunnlag for alvorlig bekymring for liv og helse hos fornærmede.
- (9) Vilkårene for å anvende forvaring fremgår av straffeloven § 39 c. Det er hensiktsmessig først å behandle de to særlige vilkår, slik disse fremgår av nr. 1 i denne paragrafen.
- (10) Domfelte er funnet skyldig i forbrytelse mot straffeloven § 192 første ledd bokstav a, voldtekt til utuktig omgang. Dette er en seksualforbrytelse som utvilsomt oppfyller det første vilkåret, som stiller krav til alvoret i den straffbare handling.
- (11) Sentralt i saken står spørsmålet om det ”antas å være en nærliggende fare for at lovbyteren på nytt vil begå en slik forbrytelse”. Ved denne vurderingen må det for det første legges vekt på det straffbare forhold som domfelte nå er straffedømt for. Bakgrunnen for overgrepet var i dette tilfellet spesiell. Han hadde noen tid i forveien fattet spesiell interesse for prostitusjon. Etter eget utsagn hadde han flere ganger oppsøkt prostituerte og forsøkt å overtale dem til å slutte med den virksomheten de drev. Jeg nevner i denne forbindelse at den overtredelse av straffeloven § 257 som også omfattes av domfellelsen, gjaldt tyveri av en brannmannsuniform. Det er på det rene at domfelte utkledd som brannmann hadde søkt å skaffe seg tilgang til private hjem med det formål å undersøke om det ble drevet prostitusjon. Med bakgrunn i egne observasjoner hadde han dagen før voldtekten tatt kontakt med en polititjenestemann og gitt uttrykk for at politiet måtte aksjonere mot østeuropeiske kvinner som bodde på et nærmere oppgitt sted i Stavanger. Kravet ble forsterket ved at han deretter fremsatte en trussel mot polititjenestemannen, som også omfattes av domfellelsen.
- (12) Ved vurderingen av faren for gjentakelse av nye alvorlige straffbare handlinger skal det legges særlig vekt på om domfelte tidligere har begått slike handlinger. I dette tilfellet er det tale om ytterligere to tilfeller av voldtekt til seksuell omgang, begått med et par ukers mellomrom sommeren 1993. Hendelsesforløpet var i hovedtrekk det samme: Domfelte tilbød for ham ukjente unge kvinner skyss med sin bil og kjørte til et avsidesliggende sted hvor han med makt tiltvang seg seksuell omgang med dem ved bruk av fingre. Ved begge anledninger klarte kvinnene etter hvert å komme seg ut av bilen. Straffen ble den gang fastsatt til fengsel i 2 år, se Rt. 1994 side 1552.

- (13) Ved behandlingen av straffesaken i tingretten og lagmannsretten var oppnevnt to rettspsykiatrisk sakkyndige, Kirsten Westlye og Helle Schøyen, begge spesialister i psykiatri. I rettspsykiatrisk erklæring avgitt 8. mai 2003 opplyses at domfelte har vært uføretrygdet siden 1993. Han er skilt og har tre voksne barn som han bare sporadisk har kontakt med. Han oppga å ha diverse somatiske helseplager, og at han siden tenårene hadde hatt tilbakevendende depresjoner, noe som fra tid til annen hadde brakt ham i kontakt med den psykiatriske spesialisthelsetjenesten. I 1991 ble han innlagt for tvungen observasjon i psykiatrisk sykehus som følge av påfallende atferd og mistanke om psykose, noe som hurtig ble avkreftet. Dette skjedde på ny umiddelbart etter at han ble pågrepet for den voldtekten som han nå er funnet skyldig i. Heller ikke denne gangen ble det funnet holdepunkter for psykose.
- (14) De sakkyndige uttaler i sin vurdering at svingningene i domfeltes psykiske tilstand ”kan ses i lys av de relasjonelle og sosiale vanskene som han åpenbart har og har hatt. Han har vist liten evne til å leve seg inn i andre menneskers tanker og følelsesliv, han har vist hensynsløs atferd ovenfor familien og er også dømt for vold. Han fremstår som svært selvopptatt, rigid, krenkbar og oppfatter systematisk andre personer eller instanser som ansvarlige for de vanskene han har fått”. Det uttales at det er grunnlag for å konkludere med at domfelte har en alvorlig personlighetsforstyrrelse. Vurderingen understøttes av hans skåring på en nærmere angitt psykiatrisk sjekkliste og et skåringsskjema som ”kan bidra til å sannsynliggjøre framtidig volds atferd”. De sakkyndiges konklusjon er at han samlet sett tilfredsstiller kriteriene for F 60.2 Dyssosial personlighetsforstyrrelse.
- (15) I lovforarbeidene til straffeloven § 39 c er det presisert at det må kreves ”en kvalifisert grad av risiko for tilbakefall, og faren må på domstidspunktet vurderes som reell”. Jeg viser til dommen i Rt. 2004 side 1518, hvor det er gitt henvisninger i avsnitt 33.
- (16) Domfelte i vår sak har begått to voldtekter i 1993. Fengselsstraffen på 2 år var ferdig sonet i februar 1998, da han ble løslatt på prøve. Ny voldtekt ble så begått i mars 2002, og domfelte ble løslatt fra varetekt i juni samme år. Han har senere ikke begått nye straffbare handlinger. – Med de opplysninger som foreligger om de straffbare handlinger som domfelte har begått siden 1993, og om hans psykiske helsetilstand, er det vanskelig å komme bort fra at det er fare for at han på ny kan begå alvorlige straffbare handlinger av den art som er nevnt i straffeloven § 39 c nr. 1.
- (17) Men samtidig er det i denne saken forhold som bidrar til å så tvil om hvor stor denne risikoen er. Jeg peker først på den relativt lange tid som gikk mellom det som skjedde sommeren 1993, og voldtekten i mars 2002. Som nevnt synes denne siste voldtekten å ha sammenheng med den spesielle interesse domfelte hadde for den prostitusjon som fant sted i Stavanger. I lagmannsrettens dom er opplyst at han nå har gitt opp sin interesse for dette miljøet. Domfelte har nå en tid i forbindelse med prostatabesvær brukt medisin hvor vanlige bivirkninger er impotens og nedsatt sexlyst. Han har selv angitt at disse bivirkningene også er virksomme for ham.
- (18) Disse omstendigheter gir ingen sikkerhet for at domfelte i fremtiden vil avstå fra alvorlige seksuelle overgrep. Hans interesseområder kan endre seg, medisineren rår han selv over, og seksuell potens er ingen forutsetning for å kunne gjennomføre seksuell omgang. Men de hører likevel med som en del av helheten i den fremtidsvurdering som må foretas når vilkårene for forvaring skal bedømmes. Det hører også med i dette bildet at domfelte

ved prøveløslatelse etter soning av den alternative reaksjon – som er tidsbestemt fengselsstraff – vil være rundt 65 år.

- (19) Jeg er etter dette kommet til at det ikke er noen slik kvalifisert risiko for gjentakelse av straffbare handlinger som er et vilkår for å idømme forvaring etter straffeloven § 39 c.
- (20) Når fengselsstraffen skal utmåles, vil som nevnt voldtekten være det helt dominerende forhold. Det er tale om voldtekt til seksuell omgang etter straffeloven § 192 første ledd bokstav a, hvor det i skjerpende retning legges vekt på at truslene om bruk av skarpe gjenstander og flamme mot fornærmedes nakne kropp må ha virket svært skremmende. I samme retning trekker den omstendighet at mishandlingen av fornærmede varte i atskillig tid før domfelte til slutt forlot henne.
- (21) I og med at domfelte tidligere er straffet for to voldtekter begått i 1993, heves strafferammen til fengsel i 21 år, jf. bestemmelsen i § 192 tredje ledd bokstav c. Saken er blitt noe gammel, uten at jeg finner å kunne legge nevneverdig vekt på det ved straffutmålingen. Jeg er kommet til at den straff på fengsel i 2 år og 6 måneder som lagmannsretten har utmålt, er blitt noe for lav, og er blitt stående ved at straffen passende kan settes til fengsel i 3 år.
- (22) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år.

- (23) Dommer **Støle:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (25) Dommer **Coward:** Likeså.
- (26) Justitiarius **Schei:** Likeså.

- (27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 3 – tre – år.